

Projektnamn: Fas 1 Samverkansprojekt Energieffektiviseringsnätverk

Programområde: Nationellt regionalfondsprogram

Ärende ID: 20200488

Sammanfattande beskrivning

Målet för detta projekt är att upprätta nätverk är att underlätta för små och medelstora företag att arbeta systematiskt och strukturerat med energieffektivisering och därigenom uppnå effektivare industriell energianvändning. Nätverken som startas i projektet är en möjlighet att adressera fler transaktionskostnader samtidigt och förstärka företagens systematiska och mer långsiktiga arbete. En modell för nätverk är innehållsmässigt ett steg på vägen för företag att uppfylla kraven i ISO 50 001. Under effektmål redovisas endast de effekter som beräknas uppkomma under projekttiden. Efter projekttiden blir effekterna mycket större beroende på hur företagsnätverken sprids och utvecklas. På sikt förväntas helt nya energitjänstlösningar, som kraftigt gynnar både energitjänsteleverantörerna men också företag som använder energitjänsterna

Syftet är att få näringslivet, specifikt små och medelstora företag, att energieffektivisera sin verksamhet och därmed även bli mer konkurrenskraftiga på marknaden. Nationella regionalfondens totala effektmål är en minskning av SMFs energianvändning per förädlingsvärde till år 2023.

Den primära målgruppen är alla svenska små och medelstora företag med energianvändning mer än 2GWh/år. En rekryteringsprocess i respektive län avgör eventuell branschriktning.

Den sekundära målgruppen är alla företag som inte deltar i nätverken samt Energikontor och Länsstyrelser som kommer att driva nätverk samt andra samhällsaktörer som är intresserade av eller driver energieffektiviseringsnätverk.

Projektet är ett samverkansprojekt. Energimyndigheten kommer att samverka med länsstyrelser och regionala energikontor i projektet.

Bakgrund och omvärld

Bakgrund

Effektiv energianvändning är en av de viktigaste frågorna i dagens samhälle. För att effektivisera energianvändningen behövs information, kunskap och utveckling av nya tekniska lösningar och produkter. Potential för energieffektivisering finns inom såväl industri som bostäder och lokaler. EU har bedömt att den lönsamma energieffektiviseringspotentialen i industrin fram till år 2020 är 25 %. Inom industrin finns i allmänhet goda möjligheter att minska elanvändning i stödprocesser som belysning, pumpar och ventilation.

Flera energibesparande åtgärder är direkt lönsamma, med återbetalningstider på ett eller ett par år och kan därigenom ge ökad vinst och stärkt konkurrenskraft. Att aktivt arbeta med energibesparing har inte enbart positiv inverkan på miljön, utan ett ökat energimedvetande i företaget leder dessutom ofta till en konkurrensfördel.

Trots god ekonomisk lönsamhet är det en andel av möjliga energibesparande åtgärder som inte genomförs, varken inom industrin eller i bostäder och lokaler, det så kallade energieffektiviseringsgapet. För att bidra till att fler energieffektiviseringsåtgärder genomförs bidrar Energimyndigheten i genomförandet av det Nationella regionalfondsprogrammet under programperioden för 2014-2020. Programmet är en del EU:s sammanhållningspolitik, med fokus på insatser inom det tematiska området Stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi i alla sektorer.

Syftet är att få näringslivet, specifikt små och medelstora företag, att energieffektivisera sin verksamhet och därmed även bli mer konkurrenskraftiga på marknaden. Nationella regionalfondens totala effektmål är en minskning av SMFs energianvändning per förädlingsvärde till år 2023. Insatserna bidrar även till de horisontella kriterierna, i första hand bättre miljö. Förbättrad energieffektivitet i företag och spridning och anammande av teknik som ger minskade CO₂-utsläpp förbättrar förutsättningarna för att nå de nationella miljö kvalitetsmålen, exempelvis målen relaterade till begränsad klimatpåverkan och god bebyggd miljö.

Energimyndighetens planerade insatser utgår från verksamhetslogik och effektkedjor vid planering, uppföljning och styrning. Med helhetstänkande stöttas målgruppen i att ta nästa steg i sitt energiarbete utifrån sin egen verksamhet. Energieffektivisering ska inte endast vara en isolerad engångsinsats utan del av ett system av fortlöpande insatser för att arbeta strategiskt, systematiskt och strukturerat med den egna energianvändningen.

De tre primära hindren för energieffektivisering i svenska industriella SMF är brist på information, brist på tid, och brist på kapital. Genom att företagen erhåller riktad information om lönsamma energieffektiviseringsmöjligheter överbyggs detta hinder. Detta går emellertid också att åstadkomma med enkom ett energikartläggningsprogram. Forskning visar dock att merparten av de lönsamma åtgärderna inte realiserar. SOU 2008:60 anger att så lite som 15 % av de lönsamma åtgärderna realiserar. Genom att en struktur för energiledning via nätverk erbjuds ökar överbryggandet av informationshindret, och fler åtgärder realiserar. Brist på tid, som också kan ses som en transaktionskostnad, delas via nätverken med tio andra företag, vilket leder till att hindret brist på tid, kraftigt minskas. Genom att Informations- och kommunikationsverktyg inkluderas i operationaliseringen av nätverken, minskas tids och informationshindren ytterligare. Vad gäller brist på kapital, så blir nätverken också en brygga för de energitjänsteföretag som erbjuder finansiella lösningar på detta hinder. Sammanfattningsvis stödjer energinätverk elimineringen av de tre primära hindren mot energieffektivisering bland svenska industriella SMF och bidrar således direkt till att uppnå Energieffektiviseringsdirektivets mål om att avlägsna hinder.

Omvärld och samverkan

I planeringen av insatserna till nationella regionalfondsprogrammet har hänsyn tagits till erfarenheter och resultat från tidigare genomförda aktiviteter och insatser kopplat till Energimyndighetens verksamhet. Projektet sträcker sig 2015-2020, men har delats upp i

två faser. Denna ansökan innefattar första fasen (2015-2018). Projektet avser en av flera insatser som Energimyndigheten planerar. Dessa insatser samverkar och är beroende av varandra för att maximala effekter ska kunna uppnås.

Energimyndigheten bedömer att det finns stora möjligheterna att hitta kostnadseffektiva åtgärder för energieffektivisering inom näringslivet. Forskning har visat att graden av implementering av energieffektiviseringsåtgärder ökar avsevärt om företagen ingår i ett nätverk. Forskningen visar även att energieffektiviseringsarbete behöver utföras kontinuerligt av ett företag om det ska vara framgångsrikt. Därför måste även energieffektiviseringsarbetet vara en pågående process. Genom arbetet i energieffektiviseringsnätverk (EEN) får företagen hjälp att etablera denna process. Metodiken har testats i Tyskland och Österrike i stor skala (totalt mer än 120 nätverk har genomförts) med dubbel energieffektiviseringstakt i förhållande till att bara genomföra en energikartläggning. Eftersom SMF generellt saknar utvecklade interna energiledningssystem, så utgör ett energieffektiviseringsnätverk en mycket framgångsrik form av anpassad energiledning där företagen under en period av tre till fyra år får stöttning med formulering av energi- och investeringsplaner, stöd vid implementering av åtgärder samt uppföljning.

Energieffektiviseringsnätverk har bedrivits i olika former av en rad offentliga och privata aktörer i Sverige. Olika metoder och nätverksformer har testats, med varierande resultat och effekter. Energimyndigheten har själva både drivit och finansierat energieffektiviseringsnätverk. Forskning som gjorts, bland annat vid Linköpings Universitet, visar på ett stort behov av metodutveckling och nationell samordning för kunskapsutveckling. Den föreslagna EEN-metodiken innebär möjligheter att skjuta fram frontlinjen vad gäller metoder för energieffektivisering väsentligt i Sverige.

Genom Energimyndighetens roll samt det arbete som utförts av inom området finns en god överblick över aktörer. Upparbetade kontakter eller pågående samarbeten finns med de flesta organisationer som arbetar med frågorna i Sverige. Samarbetet kommer att fördjupas väsentligt inom ramen för projektet. Energimyndigheten kommer att ta ett ansvar för nationell samordning och metodutveckling; även med aktörer som inte ingår i projektet. Som exempel kan nämnas att nätverk kommer att drivas med andra metoder än den i detta projekt, inom ramen för de regionala strukturfondsprogrammen. Även dessa nätverk kommer Energimyndigheten stötta genom att erbjuda en nationell plattform erfarenhetsutbyte och informationsmaterial som en följd av projektet. Se mer under rubriken Arbetsätt.

Stor potential för utbyte finns avseende utveckling av metodiken samt utvärdering och uppföljning av resultat från olika Europeiska länder. Upparbetade kontakter med ett antal länder i Europa som arbetar med metodiken finns. Energimyndigheten kommer inom ramen för projektet aktivt hämta erfarenheter från andra länder.

Kommunikationen ska leda till att tematiska mål och effektmål för programmet uppfylls. Kommunikationen ska följa Energimyndighetens kommunikationspolicy och -strategi liksom gå i linje med Tillväxtverkets kommunikationsstrategi samt uppfylla EU:s krav på kommunikation. Kommunikationen ska genomsyras av fokus på resultat och resultat-spridning samt effekter av och nyttor med energieffektivisering.

Koppling till det lokala näringslivet

Efterfrågan från näringslivet ligger till grund för projektet. Energimyndigheten har finansierat och drivit ett stort antal energieffektiviseringsnätverk för företag och därmed samlat in kunskap och erfarenheter kring efterfrågan och vad som krävs för ett systematiskt och strategiskt energiarbete från små- och medelstora företag runt om i landet. Energimyndigheten har också bekostat en förstudie kopplat till nätverksmetodik som totalt uppgått till ca 500 000 SEK.

Det regionala näringslivet kommer att medverka i projektgenomförandet genom att delta som parter i energieffektiviseringsnätverken. De deltagande företagen kommer att ha ett flertal roller i projektet. Främst som deltagare i nätverksaktiviteterna men även genom att, med stöd från nätverkets koordinators samt energiexpert, omsätta projektets resultat på sina respektive företag. Företagen är även medfinansierare till projektet, dels genom en deltagaravgift, dels genom att bidra med arbetstid i projektet.

Mål och resultat

Mål

Målet med att upprätta nätverk är att underlätta för små och medelstora företag att arbeta systematiskt och strukturerat med energieffektivisering och därigenom uppnå effektivare industriell energianvändning. En modell för nätverk är innehållsmässigt ett steg på vägen för företag att uppfylla kraven i ISO 50 001. Detta för att underlätta för företag att senare kunna ta steget fullt ut att införa ett certifierat energiledningssystem. Projektmålet är att finansiera 40 nätverk under perioden med minst 15 % energieffektivisering under den tid nätverken löper (4 år/nätverk).

Under effektmål redovisas endast de effekter som beräknas uppkomma under projekttiden. Efter projekttiden blir effekterna mycket större beroende på hur företagsnätverken sprids och utvecklas (jfr exemplet med Tyskland). Faller projektet väl ut, renderas helt nya energitjänstlösningar, som kraftigt gynnar både energitjänsteleverantörerna men också företag som använder energitjänsterna.

Projektmål 2020

Utöver den ovan angivna målen så ämnar även följande projekt mål användas som indikatorer för projektframgång:

- 400 deltagande företag (kommer ifrån målet att etablera 40 energieffektiviseringsnätverk omfattande 10 företag per nätverk)
- 40 etablerade energieffektiviseringsnätverk för SMF
- Hög energikompetens och beställarkompetens i företagen
- 400 företag med ett utvecklat strukturerat systematiskt energiledningsarbete
- 500 medverkande individer från SMF
- 20 implementerade energiteknikåtgärder per nätverk
- 80 genomförda nivå II-energikartläggningar
- 20 implementerade energieffektiviseringsåtgärder kopplade till energiledning per nätverk
- 6 GWh/år förbättrad energieffektivitet per nätverk
- Minst 80 % av deltagande SMF har haft mervärden vid nätverksdeltagande

- 150 medverkande kvinnor från SMF
- 2 stycken implementerade innovativa metoder och verktyg per nätverk
- 10 % av de deltagande individerna är utlandsfödda/första generationens invandrare.
- 1000 företag som fått kunskap kring energieffektiviseringsprojektet

Målgrupper

Den primära målgruppen är alla svenska små och medelstora företag med energianvändning mer än 2GWh/år. En rekryteringsprocess i respektive län avgör eventuell branschriktning.

Den sekundära målgruppen är alla företag som inte deltar i nätverken samt Energikontor och Länsstyrelser som kommer att driva nätverk. Därutöver andra samhällsaktörer som är intresserade av eller driver energieffektiviseringsnätverk.

Förväntat resultat vid projektavslut

Efter avslutat projekt:

15 % effektivare energianvändning för deltagande SMF

15 % effektivare elanvändning för deltagande SMF

25 % minskade CO₂-utsläpp för deltagande SMF

25 % minskad användning av fossila bränslen för deltagande SMF

I genomsnitt 6 GWh/år effektivare energianvändning per nätverk och totalt uppnådd energieffektivisering motsvarande 180 GWh/år för samtliga deltagande SMF vilket långsiktigt bidrar till målet 10 % energieffektivisering per förädlingsvärde.

Effekt målet är 15 % effektivare energianvändning per nätverk till 2022.

I slutet av projektperioden beräknas motsvarande 120 nya heltidstjänster ha skapats genom att företagen sparat en väsentlig del av den interna energianvändningen. Sysselsättnings-effekten kommer inte att bestå av 120 heltidsarbeten, utan av många personer som delvis arbetar med uppgifter som skapats som en effekt av projektet.

Projektet förväntas att bidra till målen i investeringsprioriteringen genom att en effektivare energianvändning bidrar till hushållning med naturresurserna och minskade utsläpp.

En majoritet av de deltagande företagen upplever att nätverken bidragit positivt till utvecklingen av deras företag, till exempel ekonomiskt via direkt ökad vinst i bolaget, eller genom kompetensutveckling.

Insatserna inom programmet stimulerar användandet av och efterfrågan på energieffektiva tjänster och produkter. Syftet är att få näringslivet, specifikt SMF, att energieffektivera sin verksamhet och därmed bidra till energiintensitetsmålet. Små och medelstora företag i alla sektorer stimuleras att genomföra energieffektiviseringsåtgärder, vilket samtidigt bidrar till att utveckla en sektor som bidrar till hållbar tillväxt och sysselsättning, genom att efterfrågan på sådana produkter ökar.

Företagen som deltar i nätverken kommer genom att de börjar arbeta mer strategiskt och systematiskt uppnå en effektivare energianvändning. En modell för nätverk är ett steg på vägen för att uppfylla kraven i ISO 50 001. Nätverken kan således leda till minskade kostnader för företaget vilket kan påverka företagets konkurrenskraft positivt.

Målvärde för aktivitetsindikatorer

Antal företag som får bidrag:	0 företag
Antal företag som får annat stöd än ekonomiskt stöd:	400 företag
Antal företag som får stöd:	400 företag
Privat investering som matchar offentligt stöd till företag (bidrag):	0 SEK

Organisation och genomförande

Projektorganisation

Roll och ansvar inom samverkansprojektet framgår av samverkansavtalen.

Projektägaren

Energimyndigheten är projektägare. Projektägaren har det övergripande ansvaret för projektet gentemot Tillväxtverket och ansvarar för att styra projektet. Energimyndigheten ska också bevaka projektets genomförande och agera för att samverkansparter levererar projektresultat i enlighet med avtalet och Tillväxtverkets beslut om stöd.

Projektledarens roll och ansvar är att:

- följa upp arbetet utifrån beslutat projektdirektiv
- granska och godkänna samverkansparters rapportering, både avseende planerade/genomförda aktiviteter och ekonomiska redovisningar
- samordna och samla in resultat från insatserna samt följa projektets progress via uppsatta milstolpar och mål
- ta fram underlag och genomföra eventuella upphandlingar och samordna övrigt internt arbete som behövs för projektet

Ekonomens roll och ansvar är att:

- följa upp och sammanställa det ekonomiska resultatet för projektet samt ta fram underlag till begäran om utbetalning

Administratörens roll och ansvar är att:

- alla administrativa rutiner avseende diarieföring med mera i samband med bidragssökandes ansökningar, rapporter och ekonomiska redovisningar

Samordnaren för uppföljning/utvärdering roll är att:

- tillse att projektmål och effektmål följs upp och utvärderas
- utvärdering/uppföljning görs av en upphandlad konsult

Energimyndigheten har upprättat en kansli- och samordningsfunktion på myndigheten för de projekt som genomförs inom Europeiska regionala utvecklingsfonden. Denna funktion ingår inte som kostnader i aktuellt projekt.

Kansliets roll är att:

- Samordna Energimyndighetens interna arbete mellan alla pågående och kommande ramprojekt som söks från Tillväxtverket
- Samordna arbetet med planering, uppföljning, kvartalsrapporter, ekonomi. Upphandlingens roll är att:
- stödja projektägaren och samverkanspart vid upphandlings- och avropstillfällen

Samverkanspart

Bemanningen hos de olika samverkansparterna regleras efter antal nätverk som skall drivas i varje län.

Projektledarens roll och ansvar är att:

- initiera insatser och aktiviteter som krävs på regional nivå för att uppnå målet på nationell nivå
- säkerställa att aktiviteterna bedrivs i enlighet med projektets omfattning och beskrivning, både gällande aktiviteter och budget
- kvartalsvis rapportera till projektägaren hur projektets aktiviteter fortskrider enligt bestämda mallar
- kvartalsvis rekvirera medel, enligt de poster som finns i budgeten, och lämna in en ekonomisk redovisning till projektägaren enligt bestämda mallar
- initiera, samordna och samla in resultat från insatserna inom sitt ansvarsområde

Ekonomens roll och ansvar är att:

- följa upp och sammanställa det ekonomiska resultatet för projektet inom samverkanspartens ansvarsområde samt ta fram underlag till begäran om utbetalning

På Energimyndigheten finns en Upphandlingsenhet som ansvarar för att LOUs regelverk följs. Vid upphandling tas deras kompetens tillvara samt att anskaffning sker enligt gällande rutiner.

All anskaffning av tjänst ska vara samverkad innan beställning påbörjas, rutin för samverkan finns i personalhandboken på Energimyndighetens intranät.

Energimyndigheten har en övergripande anskaffningspolicy. Dessutom finns ett antal interna rutiner, som beskrivs i myndighetens kvalitetshandbok, som ska följas vid anskaffning. Energimyndigheten tillsätter en intern grupp som arbetar med nätverken och ansvarar för samordningsfunktioner.

Arbetsätt

Projektet består av att realisera drift och genomförande av 40 regionala energinätverk för SMF utifrån en gemensam metod och ett systematiskt arbetsätt, samt att tillhandahålla nödvändiga stödfunktioner för dessa nätverk, inklusive metodutveckling, uppföljning och rapportering. Energimyndigheten (EM) kommer att driva projektet i samverkan med projektets samverkanspartner. Projektets huvudmoment samt ansvariga för dessa beskrivs nedan.

Projektledning ansvarar EM för med hjälp av ordinarie projektstyrningsmodell och övrigt projektstyrningsstöd som beskrivs nedan.

Sammanhållande projektledning (planering av aktiviteter och metodstöd)

Informationscentrum

Samverkan och regelbunden avstämning med samverkansparter

Metodstöd består av gemensamma insatser för att stödja nätverksägare och koordinatörer. EM ansvarar med stöd av samverkansparter och ambassadörer: Metodstödet består av tre olika delar: Gemensamma workshops och verktyg. Ambassadörsprogram. Erfarenhetsmöten.

Energimyndigheten ansvarar för upphandling av energiexperter, vilka ska delta i nätverks-driften.

Projektets samverkansparter ansvarar för initiering och drift av nätverken. Nätverken omfattar systematiskt energiledningsarbete, erfarenhetsutbyte och med implementering av energieffektiviseringsåtgärder. Varje nätverk består av 8-16 SMF med regional bas, vilka har minst 2 GWh i årlig energianvändning. För att öka motivationen sätts både individuella mål per företag och energimål för nätverket som helhet (minst 15 % energieffektivisering). Nätverken leds av en koordinator och en energiexpert. Koordinatören har ett samlat ansvar för nätverkets aktiviteter. Energiexperten ger företagen stöd i det praktiska energieffektiviseringsarbetet. Energiexperten upphandlas av Energimyndigheten. Nätverken drivs i fyra faser, enligt en gemensam systematisk modell.

Deltagande i nätverk är SMF:s del i projektet. Aktiviteter är:

Deltagande i nätverksmöten

Aktivt energiledningsarbete (inkl kartläggning) under nätverksperioden

Genomförande och uppföljning av energieffektiviseringsåtgärder

Nätverkskoordinator och energiexpert ansvarar för att hjälpa företagen att söka stöd för att testa olika innovativa metoder och verktyg. Stödet för s.k miljöstudier ingår inte i detta projekt.

Styrning och rapportering ansvarar koordinatörer resp EM för.

- Koordinatorerna rapporterar kvartalsvis resultat för resp nätverk till EM
- EM rapporterar kvartalsvis enligt krav från Tillväxtverket.

Kommunikation och resultatspridning

- Nationell spridning av metodik, erfarenheter och kompetens
- Webbportal som samlar samtliga verktyg och goda exempel
- Internationellt utbyte av erfarenheter

Uppföljning och utvärdering av från projektteamet fristående utvärderare kommer att integreras i projektet och bestå av:

- Kontinuerlig intern uppföljning och avstämning av resurser, aktiviteter, prestationer, utfall och effekter i direkt relation till uppsatta mål och indikatorer. För uppföljningen säkerställs datainsamling för nollmätning i början av projektet. Uppföljning av horisontella kriterier kommer att ingå i projektet och företagen

kommer att få lämna uppgift om organisationsnummer för att säkerställa uppföljningsmöjligheter.

- Årlig evidensbaserad utvärdering genom att resultatet från inkomna läges- och slutrapporteringar sammanställs och analyseras för att säkerställa lärande inom projektet och bland övriga intressenter.

Horisontella kriterier som verktyg i projektet: